

شناخت جایگاه اجتماعی زنان در آثار تهمینه میلانی

مریم مهدیلو^۱، دکتر خلیل میرزایی^۲، دکتر افسانه وارسته فر^۳

چکیده

سینما هنر شاخص قرن بیستم است و به عنوان رسانه نسبتاً جدیدی است که به عنوان هنر هفتم یاد می شود، و وسیله ای است که در آن واحد پیام های یکسانی را برای تعداد زیادی از افراد ارسال می دارد. هدف کلی این پژوهش شناخت جایگاه اجتماعی زنان در آثار تهمینه میلانی می باشد. روش این پژوهش از نظر مسیراز نوع کیفی، از نظر اجرا به صورت کتابخانه ای و میدانی بوده و جامعه آماری آن کلیه آثار تهمینه میلانی است که از آن میان نمونه آماری هفت فیلم تحت عناوین دوزن (۱۳۷۷)، نیمه پنهان (۱۳۷۹) و واکنش پنجم (۱۳۸۱)، زن زیادی (۱۳۸۳)، آتش بس (۱۳۸۴)، تسویه حساب (۱۳۸۷)، یکی از ما ۲ نفر (۱۳۸۹) با روش نمونه گیری اطلاعات محور برای مطالعه انتخاب شده اند. ابزارهای پژوهش فیش برداری و مصاحبه بوده که داده های جمع آوری شده از طریق تحلیل محتوا به کمیت درآمده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتایج این پژوهش نشان داد زنان از نظر در آمد و تحصیلات، استفاده از محصولات فرهنگی، کسب مهارت های فردی در رتبه بالایی قرار دارند و دارای شبکه اجتماعی قوی می باشند و در مقابل خشونت های اعمال شده سکوت نمی کنند و دست به واکنش های گوناگون می زنند.

واژه های کلیدی: زن، سینما، تهمینه میلانی، جایگاه اجتماعی

^۱ - کارشناس ارشد پژوهش، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران

^۲ - دانشیار، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران

^۳ - استادیار، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران

امروزه با پیشرفت تکنولوژی رسانه های جمعی نقش مهمی در القای فرهنگ و درونی کردن ارزش ها در خانواده دارند. نشان دادن بسیاری از رفتارهای مناسب و الگوهای سالم می تواند باعث تغییر نگرش جامعه و شروعی برای بستر سازی مناسب جهت فرهنگی اصولی باشد. سینما یکی از ابزارهایی است که می تواند تاثیر مستقیم و یا غیر مستقیم بر مخاطبان داشته باشد. وظیفه یک جامعه شناس سینما این است که به فیلم به عنوان پدیده ای اثر گذار بنگرد و تحولات مختلف اجتماعی و فرهنگی موثر بر آن و تاثیراتی که فیلم بر جامعه می گذارد را بررسی کند پژوهش حاضر بر آن است که با در نظر گرفتن اینکه زنان نقش مهمی در ساختن جامعه دارند به شناخت جایگاه اجتماعی که فراخور این سازندگی می باشد پردازد و گوشه هایی از آثار یکی از زنان فیلمساز این جامعه را با هدف نشان دادن این تاثیر شگرف به منظور نظر برساند چرا که اهمیت پرداختن به مقوله فرهنگ سینما و زیر ساختارهای بنیادینش بر هیچ کسی پوشیده نیست. جهش تکنولوژیکی دهه های آخر باعث به وجود آمدن دوره ای جدید در زندگی انسان گردیده که از آن به نام عصر ارتباطات یاد می کنند. از شاخصه های عصر ارتباطات، تبدیل انسان مکانیکی قرن بیستم، به انسان ماتریسی است. انسان ماتریسی، موجودی که می تواند برنامه های مورد نظر سازندگان را پذیرفته و در صورت مداومت اثر گذاری این برنامه ها مطابق میل آنها تغییر و رفتار کند.

بیان مسئله

در زمینه ارتباطات، سینما به عنوان رسانه ای نسبتاً جدید که از آن به عنوان هنر هفتم هم یاد می شود در خور اهمیت و توجه ویژه است، چرا که هم به عنوان هنر مطرح است، هم به عنوان گذران اوقات فراغت و سرگرمی از آن استفاده می شود و هم مانند سایر رسانه ها با استفاد از زبان به طور کلی و ویژه به طور اخص، از واقعیت تصویری می سازد و به مخاطب ارائه می دهد (سرخوش، مرادی، ۱۳۸۸: ۱۳۶). سینما به همان اندازه که هنر است، رسانه هم هست و رسانه بودن آن به اندازه هنر بودن آن مهم است. از سوی دیگر سینما به عنوان یک رسانه همانند مطبوعات، رادیو و تلویزیون، وسیله ای است جمعی که در آن واحد پیامهای یکسانی را برای تعداد زیادی از افراد ارسال می دارد. در هر یک از رسانه های فوق مجموعه ای از کارکردها قابل تصور است. علاوه بر کارکردهای تفریحی و سرگرم کنندگی، اطلاع رسانی و آموزش، سینما دارای کارکردهای خاص خود می باشد (راووداد، ۱۳۸۲: ۶۸). سینما هنر شاخص قرن بیستم است. هنر فیلم بی تردید عرصه بی است که هنر زنانه در آن به مبارزه ی ایدئولوژیکی و اقتصادی سختی دست زده است؛ نمادی است برای امید بستن به این که زنان با بهره گیری از شیوه های خاص خود و دست یابی به تصاویری در تقابل با تصاویر اسطوره های مردانه توانایی چیرگی بر تولیدات تکنولوژی مردانه رایج را پیدا کنند (کخ، ۱۳۷۶: ۲۰۳). حوادثی که در اواخر قرن ۲۰ پیش آمده به طور قطع پیش بینی

هایی را ایجاد کرده که هنر هفتم در قرن ۲۱ آخرین هنر نخواهد بود و ما باید در انتظار ترکیباتی از هنرها باشیم تا شاید ارگانیک بودن هنرها هرچه بیشتر از بین برود. سینما هنر دموکراتیک هم خطاب شده است بیشتر به این دلیل که قابلیت پذیرش هنرهای دیگر را درون خود داشته و در مورد تاثیراتی که هنرهای دیگر می توانستند روی آن بگذارند، جبهه گیری نکرده است. سینما از اول شکل گرفته نبود وقتی دوره های اول قرن بیستم را طی کرد شرایطی را برای تاثیر گرفتن از سایر هنرها به وجود آورد. البته برای تاثیر وجه منفی در نظر گرفته نمی شود. تاثیر اساسا یک حرکت به سوی تعالی است و همواره باید اصالت آن حفظ شود و دائما در حال رشد و گسترش بوده است (اکبرلو، ۱۳۸۴: ۵۲). سینما می کوشد جنبه هایی از زندگی ما را به نمایش بگذارد که تا پیش از آن بیان نشده بودند، همه هنرهای دیگر هم می کوشند از الگوی سینما که شاید مهم ترین هنر دوران ما باشد پیروی کنند. آنچه سینما ارائه می کند، توانایی این هنر در نشان دادن ساده ترین عنصرهای مناسبات انسانی که در عین حال بیانشان از همه دشوارتر است. در واقع آنچه سینما بیان می کند نتیجه یک روند تحول طولانی است. فقط بیان کننده جنبه هایی از زندگی هر روزه ما نیستند، بلکه بیانگر کوششی برای دراماتیک کردن عناصری از زندگی هر روزه اند که بیانشان از همه مشکل تر است. و به وضوح دیده می شود که از زمان پیدایش بعضی فیلمها، روابط انسانی دارای پیچیدگی هایی شده است که ده یا بیست سال پیشتر جلب توجه نمی کرد (دو وینیو، ۱۳۹۰: ۱۶۶). بحث های مربوط زنان و برابری میان زن و مرد و تبعیض های جنسیتی از دیرباز در میان متفکران مطرح بوده، همچنین تلاش ها و مبارزات زنان برای رفع تبعیض ها و ارتقا دادن موقعیت و هویت شان تاریخی طولانی دارد. اما در دهه های شصت و هفتاد قرن بیستم بود که نهضت های فمینیستی که شاخه ای از نهضت حقوق بشر محسوب می شود اوج گرفت و طنین صدای زنان در سراسر جهان منعکس شد. در ایران مدتی نزدیک به سه دهه است که مسئله زنان به انحاء مختلف مطرح شده و مورد بحث قرار گرفته است. در کنار تحولات فرهنگی، تحولات ساختاری به ویژه افزایش سطح تحصیلات و اشتغال در زنان سبب تنوع نقش های آنان در اجتماع و خانواده و تعدد روابط اجتماعی و تعلقات گروهی زنان شده و آنها را از چار چوب خانه به عرصه فعالیت های اجتماعی و اقتصادی وارد کرده است. باورود زنان به نهادهای آموزشی و شغلی و سایر نهادهای اجتماعی، منابع هویت یابی زنان افزایش یافت و تغییر ساختار خانواده از خانواده گسترده به خانواده هسته ای، جدا شدن فعالیت های تولیدی از آن و تبدیل شدن خانواده به یک واحد مصرفی، کاهش تعداد فرزندان و مشارک زنان در فعالیت های اجتماعی و کارهای درآمد زا از جمله این تغییرات بود. در نتیجه این دگرگونی ها و به ویژه دگرگونی نقش های زنان در درون خانواده، زمینه بازسازی شخصیت و هویت آنها فراهم شده است و برای زنان نیز همچون مردان این فرصت بوجود آمده که جایگاه و هویت خود را از طریق ایفاء فعالیت های اجتماعی در عرصه عمومی ارتقاء دهند (رفعت جاه، ۱۳۸۷: ۲) این تحولات کم کم در فرهنگ و رسانه ها هم نفوذ کرد و در حال حاضر شاهد فیلم های بسیاری هستیم که با

موضوعات محوری در زمینه مشکلات زنان ساخته می شود و می تواند در نگرش جامعه نسبت به این موضوع تاثیر گذار باشد. سینماگران زن ایرانی ثابت کردند که علاوه بر کسب حقوق مساوی با مرد در سینما توانایی پرداختن به همه ی مضامین و قصه ها را دارند . حرکتی که سینماگران زن ایرانی پس از انقلاب در ایران آغاز کردند ، حتی با وجود تمام محدودیت ها حرکتی قابل توجه بوده است . حرکتی که با وجوه زندگی اجتماعی ، اقتصادی، خانوادگی ، عاطفی زن را بیش از پیش نشان داد . زنان سینماگر ایرانی به ارائه تصویری متفاوت و تاثیرگذار در سینما پرداختند تصویری که زن را از کلیشه سنتی حضور زنان در محیط خانه و به عنوان عنصری وابسته به مردان خارج کرد و آغازگر شکل گیری نگاه تازه به زن و نقش زن در سینما شد . داستان خلاقیت زن ایرانی در حوزه کارگردانی بعد از انقلاب اسلامی چهره موثری پیدا کرد و زن سینماگر توانست خودش را بیشتر از پیش نشان دهد زنان سینماگر ایرانی پس از انقلاب گام به گام ارزش خود را پدیدار ساخته و نقش انکارناپذیری در هنر هفتم و آفرینش گری سینمایی را به خود اختصاص دادند و از جایگاه فرعی و درجه دو به جایگاه اصلی و نقش اول صعود کردند در زمینه کارگردانی زنانی مانند رخشان بنی اعتماد ، تهیمینه میلانی، منیژه حکمت ، سمیرا مخملباف، پوران درخشنده در عرصه فیلم نامه نویسی نیز رخشان بنی اعتماد ، تهیمینه میلانی و چند زن دیگری دست به فعالیت زدند(رنجبر، ۱۳۹۰ : ۶۲). از میان فیلمسازان زن ، تهیمینه میلانی بیش از سایر کارگردانان دغدغه های اصلی زنان را به تصویر کشانده است و با توجه به گفته خودشان که سینما یک ابزار است نه یک هدف که به کمک آن می توان به بسیاری از هدفهای فرهنگی نزدیک شد (مزرعه ، ۱۳۸۰ : ۷۹). میلانی برخلاف سایر فیلم های دیگر دهه ، ۶۰ و ۷۰ زن را به عنوان انسانی فعال و دارای حقوق برابر و مساوی با مرد نشان می دهد که توسط یک سلسله جبری مرد سالارانه ، تبدیل به انسانی غیر فعال و بی هویت می شود . وی با تلاشی مضاعف سعی در نشان دادن حقوقی که از طرف اجتماع مرد سالار از زن گرفته است ، دارد(مظفری ، نیکروح، ۱۳۸۸ : ۱۷۳). سینما در ذات خود نه خوب است نه بد ، نه مفید است نه مضر ، اصل اول تفکر است . به نظر میلانی سینمای ایده آل ، سینمایی است که تفکر را تبلیغ کند ، منافع انسانها در نظر بگیرد و در تکامل جامعه موثر باشد(مزرعه ۱۳۸۰ : ۷۹). مسئله ای که نظر پژوهشگر را به خود جلب کرده است، این است که زنان در آثار تهیمینه میلانی چه جایگاهی دارند؟ در واقع منظور از جایگاه اجتماعی زنان در این پژوهش تحصیلات، شغل، سن، درآمد، خشونت خانگی تحمیل شده بر زنان و واکنش آن ها در مقابل خشونت، فعالیت های زنان، مهارت های فردی و میزان استفاده آنان از محصولات فرهنگی و شناخت شبکه روابط اجتماعی شان میباشد.

تعریف متغیرها و پیشینه پژوهش

تلاش برای آگاهی از هویت زن ، به عنوان انسانی که در ساختار حیات اجتماعی، فرهنگی ، اقتصادی و سیاسی بشر در تاریخ و گستره ی پیش از آن تاثیری ارزنده دارد . نه در تبیین شخصیت نیمی از پیکره انسانی جامعه است که در ایجاد توانمندی های زن در رویارویی با جهان امروز تاثیری مطلوب دارد . پژوهش در مورد زنان و جست و جوی هویت آنان در تاریخ و پیش از آن و افت و خیزهای ارزشی انسان در ساخت های اجتماعی گوناگون به قد تقابل ارزشی زنان و مردان نیست . بلکه هدف ، شناسایی تاثیر موازی و هم سوی تکاملی این دو مخلوق برتر خدا - که انسان نامیده می شوند . در پی ریزی و ایجاد فرهنگ و تمدن بشری است (بخشنده رحمتی ، ۱۳۸۸ : ۲۱۴). در واقع منظور از جایگاه اجتماعی زنان در این پژوهش تحصیلات ، سن، شغل، درآمد، مهارت های فردی شبکه روابط اجتماعی ، خشونت های اعمال شده و واکنش درمقابل آنها، فعالیت شخصیت های زنان ، و میزان استفاده از محصولات فرهنگی شان ، می باشد. مهارت های فردی : به توانایی و قابلیت های انجام کار اطلاق می گردد که در این پژوهش منظور کلیه قابلیت های زنان مانند رانندگی، زبان، ورزش و خیاطی و ... می باشد شبکه روابط اجتماعی هم به مجموعه پیوندهای ویژه میان جمع مشخصی از افراد به صورت مضاعف که وجه مشخص این پیوندها آن است که به مثابه یک کل برای تفسیر رفتار اجتماعی افراد درگیر قابل استفاده است و در این تحقیق به مجموعه روابط بین هر کدام از شخصیت های زنان فیلم با اعضای خانواده دوستان، همکاران و همسایگان و همسر و اطرافیان گفته می شود. خشونت به هر نوع رفتاری که مرد به قصد اثبات قدرت برای نظارت بر زن داشته باشد اطلاق می شود (اعزازی ، ۱۳۸۹ : ۲۰۸). در این پژوهش منظور کلیه رفتارهای خشونت آمیز کلامی، روانی، جسمی ، اجتماعی و جنسی که بر زنان در فیلم ها اعمال می شود. فعالیت های شخصیت های زن در فیلم به کلیه کنش و واکنش هایی که افراد در شرایط زمانی و مکانی مختلف انجام می دهند، اطلاق می گردد. در این پژوهش منظور شخصیت های زن فیلم چه فعالیت هایی را بر عهده دارند . برای روشن شدن بیشتر موضوع فعالیت های واگذار شده به افراد را به پنج دسته تقسیم می کنیم . محصولات فرهنگی به هر آنچه که از فرآیند ساخت و ساز امور فرهنگی حاصل شود و قابل ارائه باشد، محصول فرهنگی گفته می شود. در این کار منظور میزان استفاده از کتاب، مجله، روزنامه ، کامپیوتر، فیلم، موسیقی و اینترنت ... می باشد. پژوهش هایی نزدیک به موضوع انجام شده است که از قرار زیر می باشد. رنجبر (۱۳۹۱) در پایان نامه خود تحت عنوان "بررسی مضامین تساوی طلبانه جنسیتی در فیلم های تهمینه میلانی" به نتایج زیر رسیده است در تمامی فیلم های مورد بررسی هیچکدام از شخصیت های مرد داستان ، قهرمان نیستند . ۸۰ درصد از شخصیت های زنان پایبند به قانون هستند و زنان را قانونمندتر از مردان نشان داده اند این در حالی است که اکثر شخصیت های مرد قانون شکن معرفی می شوند . بین صحنه هایی که خشونت دارد ۹۰ درصد از عاملان خشونت مرد معرفی می شود . این مردان در صحنه های خشونت دار تاکید می

شود. زن، مردها فیلم های میلانی نمی توانند ابراز محبت کنند، زن و شوهر همدیگر را دوست دارند ولی روش ابراز علاقه بلد نیستند. زن ها وجودشان پر از تحقیر جامعه است، این مسئله را خود میلانی در گفتگوهایش هم به آن اشاره کرده است. نگاه یک طرفه و نامتعادل و حق به جانب کارگردان نسبت به شخصیت های زن و همچنین غالب شخصیت های مرد را منفی نشان می دهد. اشاره به فرهنگ مردسالاری در خانواده و اجتماع: رضایت بیش از حد خانواده از داشتن فرزند پسر، مخالفت مردان برای ورزش کردن، سرکار رفتن، نوع لباس پوشیدن زنان، کنترل زن توسط مرد و داشتن حس مالکیت نسبت به او، تصمیم مردان برای تغییر دادن زنان، انتظار انجام کارهای خانه صرفاً توسط زنان، عادی بودن خیانت مرد در حق زن، تاکید بر نقص قانون در مورد حقوق نابرابر زن و مرد و احقاق حقوق زن و اشاره به اینکه آنها را از حقوق خود آگاهی ندارند و قوانین ایران را قوانینی محدودکننده با فرهنگی استعداد کش مثل اولویت حضانت بچه ها با مردان خانواده. علاقه زن به کتاب خواندن، درس خواندن، سرکار رفتن را به عنوان اینکه او هم یک انسان مطرح می کند و نام اکثر شخصیت های قهرمان فیلم های میلانی، فرشته است. شخصیت های سنتی زن را سلطه پذیر نشان می دهد. آثار مخرب فرهنگ سنتی را به این صورت مطرح می کند: اصرار خانواده برای ازدواج و خواست آنان از او برای تسلیم شدن، حرف نزدن همسران با هم، ابراز محبت نکردن به همسر خود، اشاره زنان به ترس از آبرو و حرف مردم، نشان دادن استبداد مردهای نقش اول و مردان متعادل را در نقش های فرعی دوم و سوم، نشان دادن زنان تحصیل کرده به عنوان قهرمان داستان. تفاوت معنی داری بین جنسیت و نوع شخصیت از لحاظ اینکه همه قهرمانان داستان زن هستند وجود دارد. بین سن و نوع شخصیت از لحاظ قهرمانی رابطه معنی داری وجود ندارد و کارگردان برای قهرمانان و ضد قهرمانان سن خاصی را مد نظر ندارد. بین موقعیت تحصیلی و نوع شخصیت از لحاظ قهرمانی رابطه معنی داری وجود دارد، قهرمانان داستان را بیشتر لیسانس و بالاتر و ضد قهرمانان را زیر دیپلم نشان می دهد. بین موقعیت تحصیلی و پوشش رابطه معنی دار است، ۶۰ درصد از زنان با تحصیلات بالا پوشش مانتو دارند و زنانی که تحصیلات نامشخصی دارند و عامی و سنتی هستند با چادر نشان داده شوند. مهدیزاده و اسمعیلی (۱۳۹۱) در مقاله ای با عنوان " نشانه شناختی تصویر زن در سینمای حاتمی کیا " به این نتایج رسیده اند که روش نشانه شناختی، چهار فیلم (دیده بان، بوی پیراهن یوسف، روبان قرمز و دعوت) از ۱۶ فیلم ساخته شده توسط حاتمی کیا در چهار دوره جنگ، سازندگی، اصلاحات، اصول گرایی، مشخص شد که زنان در فیلم های اولیه حاتمی کیا جایگاهی نداشته و به واسطه ارتباط با فضای جنگ آثاری کاملاً مردانه بوده اند. در واقع این فیلم ها به لحاظ فضای قالب مردانگی، گاهی به آثار کیمیایی پهلوی می زنند. مردها در محور رخدادها قرار داشتند و زن ها بدون حضور مردها تعریف نمی شدند. هویت، دیده بان و مهاجر در میان معرکه جنگ می گذرند و تنها مردان هستند که حضور دارند و در جامعه مطرح می شوند. حاتمی کیا در فیلم های بعدی خود سعی کرد زن را هم بخشی

از موضوع فیلم قرار دهد. با اشاره به این نکته که اصولاً در مباحث تئوریک، ملودرام و فیلم های زنانه، قرابتی جدا ناشدنی دارند اما در ملودرام به سبک حاتمی کیا این نگاه و حضور زنانه اصلاً نقشی ندارد و به جرات می توان گفت ملودرام های او کاملاً مردانه هستند. در سینمای حاتمی کیا گویا زنان تنها برای به دوش کشیدن بار دراماتیک داستان و خالی نبودن فیلم از حضور یک زن، پا به سکانس های فیلم می گذارد و به نظر می رسد حاتمی کیا بدون حضور زن همواره موفق تر بوده و هست. زیرا سینمای حاتمی کیا در هیچ جای جهان پاسخی ندارد برای مخاطبی که می خواهد بداند دنبال چه چیز در زنان است. کارگردان - مولف در این جهان سینمایی، نسبت به زن، دیدگاهی کاملاً خنثی دارد و زنان (حتی زنان نقش اول) را به عنوان نقش مکمل مردان به تصویر می کشد. نیکول مورفی^۴ (۲۰۱۵) در مطالعه خود عنوان کردند: با توجه به تصاویر زنان در زمینه جنبش های جنسیتی اجتماعی در دو دهه گذشته یک درک عمیق تری از نگرش نسبت به شخصیت زنان ارائه شده است، همچنین به عنوان عواملی که در شکل دادن به تم و تضمینی که در ظاهر محبوب ترین فیلم های موجود می آورند. هدف از این مطالعه در ابتدا به بررسی رابطه بین عینیت جنسی زنان در فیلم و مسابقه بود. آن را به عنوان یک تجزیه و تحلیل محتوای آغاز شد که مقداری توسط زن تحریک آمیز نشان داده شده و به صورت کلی و جزئی شخصیت در فیلم های پرفروش داخلی در طول ۲۰ سال اندازه گیری شده است، مطالعه ای با این موضوع که ممکن است به خاطر قابل توجه بودنش، زنان در فیلم به طور کلی به صورت شیئی جنسی نشان داده شود. تعدادی از فیلم هایی به عنوان نمونه انتخاب شده است که اقلیت های زن برجسته در نقش قابل توجهی دست پایین گرفته شده اند. تعداد کمی از زنان در فیلم های محبوب برای مقایسه زنان قفقازی این در ادبیات تحقیق با اضافه کردن یک دوره زمانی به عنوان مکملی برای گفتگوی نمایندگان زن در فیلم مدرن به عنوان نمونه انتخاب شدند با گسترش حوزه مطالعه از سبک یک فیلم با بافت تاریخی و فرهنگی برای ارائه آنچه باعث می شود. زنان نقش کمرنگی در فیلم ها داشته باشند سپس، با بررسی پیام هایی که این تصاویر در حال ارسال به مخاطبان دارد، این مطالعه اهمیت پیدا می کند تا تم شایع برای بررسی نگرش جامعه نسبت به زنان و اینکه چگونه آنها ممکن است در آینده از نماینده جنس خود به صورت برابر با جنس مخالف باشند، است. آگاروال^۵ (۲۰۱۴) در مقاله خود به "تغییر نقش زنان در سینمای هند" پرداخته و بیان می کند در این مقاله نقش زنان در سینمای هند به تصویر کشیده شده و تاثیر آن بر جامعه مردسالار هند با تمرکز بر برخی نماینده فیلم های بالیوود بوده است هدف این است که تغییر شخصیت زنان در فیلم ها با ظهور زنان در هند، به عنوان فیلم بازتابی از تغییرات در ساختار اجتماعی باشد. مردان در بسیاری از جوامع به عنوان نان آور محسوب می شوند در حالی که نقش زنان به عنوان یک زن خانه دار خوب و یک مادر خوب محدود شده است. این امر در مورد زنان در جامعه به شدت پدرسالار در هند است. در جوامع در حال توسعه، به

⁴ Nicole Murphy

⁵ Ruchi Agarwal

طور چشمگیری نقش زنان تغییر کرده است. رسانه ها نقش مهمی در نوسازی جوامع و تا حد زیادی از تصویر زنان امروز در جامعه مدرن دارند که جهان را تحت تاثیر قرار داده است. تعدادی از تحقیقات در مورد نقش زنان جوامع مختلف انجام شده است. با این حال تعداد این تحقیقات کم است. در مورد اهمیت می توان گفت فیلم در به تصویر کشیدن زنان در تغییر نقش بیش از چند دهه های مختلف و تاثیر آن بر جوامع به طور کلی نقش داشته است. بیش از چند دهه گذشته، سینمای هند شاهد یک تحول مهمی در راه زنانی که از طریق فیلم به تصویر کشیده است، می باشد. فیلم معاصر توانسته زنان را به عنوان عنصر مستقل تر، اعتماد به نفس، و حرفه ای با این تغییر سریع گرا به تصویر بکشد.

چهار چوب نظری

در این پژوهش از نظریه رسانه ها و تاثیر آن بر جامعه پذیری استفاده شده که جامعه پذیری را یک فرایند یادگیری در نظر می گیرد که بدان وسیله ما می آموزیم که در موقعیت های متفاوت چگونه رفتار کنیم و یاد می گیریم که دیگران چه انتظاراتی از یک نقش اجتماعی که بر عهده گرفته ایم از ما دارند. از این روی رسانه ها پیشاپیش و بطور مستمر تصاویری از زندگی و مدل های رفتاری را قبل از تجربه کردن واقعی آنها به نمایش می گذارند (مهرداد: ۱۳۸۸: ۱۸۴). که منطبق با کار این تحقیق می باشد و در فیلم های مورد بررسی در این پژوهش می توان مشاهده کرد در موقعیت های متفاوت کنش های گوناگون می تواند چه واکنش هایی را در پی داشته باشد، و در پاره ای اوقات این فیلم ها نقش آموزشی برای بالا بردن سطح فکر افراد جامعه داشته اند. همچنین نظریه برجسته سازی پیام که معتقد است فیلمساز سعی داشته است با برجسته کردن محیط زندگی زنان، و نشان دادن موقعیت آن ها در خانواده در ارتباط با اطرافیان و شبکه اجتماعی که با آن ها در تماس است نابرابری ها و ظلم ها و تفاوت ها و ستمگری ها را نشان دهد می توان گفت که فیلمساز به خوبی توانسته است از نظریه برجسته سازی در اثر خود کمک گیرد و آنچه را که مدنظرش بوده است و با برجسته کردن آن به مخاطب خود القا کند که در این زمینه نیز موفق عمل کرده است. نقطه کانونی بحث نظری گافمن در "تبلیغات جنسیتی" مفهوم "نمایش جنسیت" است. بدین معنا که "جنسیت در موقعیت های اجتماعی از طریق آنچه او نمایش می نامد، بیان می شود". نمایش ها چیزی درباره هویت اجتماعی شخص می گویند و از این نظر نقش آگاهی بخش برای دیگران دارند. نمایش ها قسمتی از آن چیزی هستند که ما به عنوان "رفتار بیانگرانه" باز می شناسیم و گرایش دارند که انتقال داده و دریافت شوند، در واقع آنها در زندگی اجتماعی، نقش انتقال دهنده "اطلاعات درباره هویت اجتماعی، مسلک، نیات و انتظارات" هر فرد به افراد دیگر را بازی می کنند " (سلطانی، فرامرزی، ۱۳۸۵: ۶۶). در این پژوهش هم سعی بر این شده که از طریق شناخت جایگاه اجتماعی زنان در فیلم های مورد بررسی علاوه بر جنسیت مورد پژوهش که مشخص گردیده به شناخت تصویری که از "هویت

اجتماعی " این زنان ارائه شده توجه کرد و از طریق آن پی برد که قرار است از طریق فیلمساز چه مولفه هایی به مخاطبان ارائه گردد بنابراین این نظریه هم مرتبط با این کار می باشد. به نظر گلدمن افرادی استثنایی در جامعه هستند که علاوه بر توانایی و خلاقیت ذاتی هنری، آگاهی هایشان نسبت به آمال، آرزوها، اهداف، خواسته ها، ارزش ها و هنجارهای گروه اجتماعی خود به حداکثر میزان ممکن است. این افراد استثنایی پا را از آگاهی روزمره، که چندان نظام مند هم نیست، فراتر می نهند و به چنان توانی دست می یابند که بر فراز آگاهی طبقه خویش قرار گیرند و مسایل و مقوله های طبقاتی را به گونه ای ویژه و با شکل خاص بیان دارند (راو دار، ۱۳۸۲: ۹۴). علت استفاده از این پژوهش هم به دلیل نزدیکی دیدگاه پژوهشگر با این موضوع می باشد. پژوهشگر معتقد است با توجه به جنسیت کارگردان و آگاهی که ایشان از مشکلات و مسائل زنان در جامعه دارند در زمینه انعکاس این مسئله ها از طریق بازنمایی آن ها در فیلم هایشان به افزایش آگاهی جمعی زنان در جامعه کمک میکنند. در تئوری مولف:، مولف به کاوش در دنیاها و افکار فیلم ساز می پردازد و سعی دارد مایه های مشترک را در آثار او بیابد. منتقد تئوری مولف مجموعه ای از فیلم های یک فیلم ساز را در کنار هم می بیند و به مسائل مشترک مطرح شده در آنها توجه نشان می دهد و از این طریق به مضمون های مورد علاقه فیلم ساز می رسد (حداد پور، ۱۳۸۶: ۵۵). اعتقاد بر این است که محقق با کاوش در دنیاها و افکار فیلم ساز می پردازد و سعی دارد مایه های مشترک را در آثار او بیابد و مجموعه ای از فیلم های یک فیلم ساز را در کنار هم می بیند و به مسائل مشترک مطرح شده در آنها توجه نشان می دهد که در این پژوهش هم با انجام تحلیل های سکانس های گوناگون آثار و نتایج بدست آمده می توان مسائل مشترکی که کارگردان در فیلم هایش به آنها پرداخته را استخراج کرده و با تحلیل جامعه شناسی به هدفی که مولف برای این تکرارها در نظر داشته رسید. همچنین به این دلیل از " تئوری شکل دهی " در کار استفاده شده که با نمایش فیلم های این کارگردان از ساختارها موجود در جامعه فراتر رفته و تغییراتی را در زمینه های گوناگون زندگی اجتماعی زنان ایجاد کنند و بازدهی اش در دراز مدت می تواند موثر باشد. نقد اجتماعی و ایدئولوژیک در این نوع نقد، نقش و حضور زنان مهم ترین عامل برای بررسی فیلم تلقی می شود که هدف از انجام این پژوهش هم رسیدن به شناخت در همین زمینه می باشد. نظریات فمینیستی رسانه ها یکی از رایج ترین نظریات در زمینه بررسی نوع نگاه به زن در رسانه ها و سینما می باشد، اما برخی از اصول آن و مخصوصاً دیدگاه های نظریه فیلم فمینیستی در باب نگاه خیره در مورد فیلم های ایرانی مصداق ندارد و نمی توان از آن برای بررسی نقش و پایگاه اجتماعی زن در سینمای ایران استفاده کرد ولی بر مبنای نظریات فمینیستی و پدر سالاری می توان گفت چون نظام پدر سالاری و مرد سالاری بر زندگی افراد سایه گسترانیده و رابطه نابرابر زن و مرد را گوشزد می نماید و به دلیل قابلیت رسانه های جمعی در منعکس کردن واقعیت زندگی زنان در جوامع پدر سالاری از نقطه نظر فمینیسم حائز اهمیت می داند، با توجه به نسبت بالای خشونت مردان علیه زنان، شک و بدگمانی مردان نسبت به زنان،

تعصب و غیرت نابه جای مردان نسبت به زنان در جامعه، رویکرد بازتاب را باید نظریه غالب در این پژوهش دانست چرا که رسانه‌ی سینما این واقعیت اجتماعی که همیشه به حقوق و ارزش زن، بی‌احترامی می‌شود و مورد ستم روحی و جنسی مرد واقع می‌گردد را به خوبی در این فیلم‌ها توانسته که منعکس کند. با توجه به این که در جامعه به حقوق، هویت، توانایی و ارزش زن احجاف می‌گردد، این فیلم‌ها این امر به خوبی به نمایش گذاشته‌اند. بر طبق این نظریه، رسانه‌ها آینه تمام‌نمای جامعه هستند و ارزشها و معانی جامعه را انعکاس می‌دهند و میراث جامعه را منتقل می‌کنند. با تحلیل فیلم‌ها می‌توان به این نتیجه رسید آنچه که در آثار به نمایش درآمده است، بازتابی از شرایط اجتماعی فعلی جامعه ایران می‌باشد و سینما توانسته است به عنوان یک ابزار انتقال میراث جامعه، نقش خود را به خوبی ایفاء کند و واقعیت‌های موجود در جامعه را که کمتر به آنها توجه شده منعکس سازد. در واقع نظریات فمینیستی استفاده شده منطبق با المان‌های موردنظر در کار می‌باشد زیرا همان‌طور که ذکر شد در اکثریت فیلم‌های انتخابی شخصیت‌های مورد بررسی در جامعه مرد سالار زندگی می‌کنند که فاقد حقوق برابر با مردان هستند و به دلیل شرایط نابرابری که جامعه به آنها تحمیل می‌کند مجبور به دست کشیدن از اهداف خود می‌شوند و گاهی اوقات تبدیل به فرد دیگری می‌گردند که اگر بخواهیم نظریه فمینیست‌های لیبرال را که معتقد است در صورت وجود شرایط کاری برابر، دستمزدها معین و دسترسی به فرصت‌های برابر زنان هم‌قادر هستند مانند مردان کاملاً رشد کنند و مهارت‌ها و استعداد‌های خود را به کمال به کار گیرند ولی همان‌طور که در این فیلم‌ها نشان داده شده این نابرابری‌ها همیشه از سوی جامعه بر زنان تحمیل گشته و باعث شده از نظر پایگاه اجتماعی در سطحی که لیاقت و توانایی آن را دارند قرار نگیرند.

روش پژوهش

روش این پژوهش از نظر مسیراز نوع کیفی، از نظر اجرا به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده و جامعه آماری آن کلیه آثار تهمینه میلانی است که از آن میان نمونه آماری هفت فیلم تحت عناوین دوزن (۱۳۷۷)، نیمه پنهان (۱۳۷۹) و واکنش پنجم (۱۳۸۱)، زن زیادی (۱۳۸۳)، آتش بس (۱۳۸۴)، تسویه حساب (۱۳۸۷)، یکی از ما ۲ نفر (۱۳۸۹) با روش نمونه‌گیری اطلاعات محور برای مطالعه انتخاب شده‌اند. ابزارهای پژوهش فیش برداری و مصاحبه بوده که داده‌های جمع‌آوری شده از طریق تحلیل محتوا به کمیت درآمده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. برای بررسی هر فیلم، نخست به معرفی شناسنامه آن می‌پردازیم، پس از آن داستان فیلم به طور مختصر تعریف و پس از آن نام فیلم تحلیل شد. بعد از این مرحله تحلیل جامعه‌شناختی فیلم براساس مقوله‌های به دست آمده انجام می‌گیرد. با تحلیل جامعه‌شناختی، می‌توان دست‌یابی به تحلیل‌های نهایی برای نتیجه‌گیری امکان‌پذیر ساخت. تجزیه و تحلیل داده‌های کمی پژوهش در سطح توصیفی با استفاده از نرم‌افزار اکسل انجام شده است. در سطح آمار توصیفی، با

استفاده از مشخصه های آماری نظیر مد به بررسی موضوع می پردازیم. در قسمت کیفی پژوهش، تحلیل وضع موجود و تحلیل محتوا استفاده شده است. در تحلیل وضع موجود به تحلیل موقعیت زمانی و مکانی زنان در فیلم پرداخته شده است.

یافته ها

جدول شماره ۱: شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر درآمد و تحصیلات در آثار تهمینه میلانی

تحصیلات					درآمد						
نام شخص	لیسانس	دانشجو	دیپلم	زیر دیپلم	ندارد	نامعلوم	بالا	متوسط	پایین	شخصیت ها	فیلم
		۱			۱					فرشته	دو زن
	۱	۱					۱			رویا	
	۱	۱			۱					فرشته	نیمه پنهان
۱							۱			شفیع	
	۱							۱		فرشته	واکنش پنجم
	۱							۱		ترانه	
	۱							۱		سیما	زن زیادی
				۱	۱					صبا	
	۱						۱			سایه	آتش بس
				۱			۱			زیبا	تسویه حساب
			۱				۱			مریم	
				۱			۱			لیلا	
۱							۱			سارا	
	۱						۱			سارا	یکی از ما دو
	۱						۱			مانیا	نفر
۲	۸	۳	۱	۳	۳	۱	۸	۳		۱۵	جمع
۱۱/۷۶	۴۶/۰۶	۱۷/۶۵	۵/۸۸	۱۷/۶۵	۲۰	۶/۶۷	۵۳/۳۳	۲۰		۱۰۰	درصد

تفسیر جدول

همان طور که داده های مندرج در جدول شماره ۱ نشان می دهد در رابطه با شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر درآمد در جامعه مورد مطالعه می توان عنوان نمود که از تعداد ۱۵ نفر نمونه آماری بیشترین

فراوانی به عبارتی نما یا مد مربوط به ۸ نفر از زنانی می باشد که داری درآمد بالای می باشد کمترین فراوانی متعلق به یک نفر که در درآمد آن نامعلوم می باشد. بیشترین فراوانی در زمینه تحصیلات هم مربوط به ۸ نفر از زنان می باشد که تحصیلات شان " لیسانس " بوده و کمترین فراوانی متعلق به یک نفر است که " دیپلم " دارد .

جدول شماره ۲: شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر شبکه روابط اجتماعی و فعالیت شخصیت های زن .

فعالیت شخصیت های زن					شبکه روابط اجتماعی						
فعالیت های سیاسی	فعالیت اجتماعی	فعالیت حرفه ای	فعالیت تربیتی با فرزندان	فعالیت خانگی	همسایگان	همکاران	اقوام	دوستان	خانواده	شخصیت ها	فیلم
	۶	۱	۳	۱۰			۲	۱۷	۳۳	فرشته	دو زن
	۶							۱۷	۲	رویا	
۱۰	۷		۴	۶	۱			۱۶	۳	فرشته	نیمه پنهان
	۱									شفیع	
		۱	۲۰	۱			۵	۲۰	۱۷	فرشته	واکنش پنجم
		۱		۱				۲۰	۵	ترانه	
		۷		۱۰		۸	۴	۵	۲۲	سایه	آتش بس
			۱	۲	۱			۲۰		زیبا	تسویه حساب
				۲				۱۸	۵	مریم	
				۱				۱۸	۱	لیلا	
				۲	۲			۱۸	۲	سارا	
			۳							صبا	زن زیادی
		۱	۸	۸	۲				۱۶	سیما	
		۲۱		۱		۲۶		۸	۶	سارا	یکی از ما دو نفر
								۵		مانیا	
۱۰	۲۰	۳۲	۳۹	۴۴	۶	۳۵	۱۶	۱۸۰	۱۱۳	۳۵۰	جمع
۶/۸۹	۱۳/۷۹	۲۲/۰۶	۲۶/۸۹	۳۰/۳۴	۱/۷۱	۱۰	۴/۵۷	۵۱/۴۲	۳۲	۱۰۰	درصد

تفسیر جدول: همان طور که داده های مندرج در جدول شماره ۲ نشان می دهد در رابطه با شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر شبکه روابط اجتماعی شخصیت های زن در جامعه مورد مطالعه از تعداد ۳۵۰ مورد نمونه آماری بیشترین فراوانی به عبارتی نما یا مد مربوط به روابط اجتماعی با دوستان با ۱۸۰ مورد بوده و کمترین فراوانی آنها با ۶ مورد در قسمت شبکه روابط اجتماعی با همسایه ها می باشد.

در رابطه با شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر فعالیت شخصیت های زن در جامعه مورد مطالعه می توان عنوان نمود که از تعداد ۱۵ نفر نمونه آماری بیشترین فراوانی به عبارتی نما یا مد مربوط به ۴۴ مرتبه فعالیت خانگی بوده و کمترین فراوانی ۱۰ مرتبه در زمینه فعالیت سیاسی یکی از زنان است.

جدول شماره ۳: شناخت جایگاه اجتماعی زنان از نظر مهارت های فردی و استفاده از محصولات فرهنگی

مهارت های فردی													محصولات فرهنگی			
فیلم	شخصیت ها	راندگی	ورزش	زبان	خیاطی	طراحی	عکاسی	سرودن شعر	کتاب	نشریه	کاپو تر	اینترنت	موسیقی			
دو زن	فرشته	۳	۱	۱	۱				۹	۱						
	رویا	۴		۱		۱	۱		۳							
نیمه پنهان	فرشته	۱						۱	۱	۲						
	شفیع	۱														
واکنش پنجم	فرشته												۱			
	ترانه	۹														
آتش بس	سایه	۷							۱		۲	۱	۲			
تسویه حساب	زیبا	۴														
	مریم	۲	۱					۲								
	لیلا	۱											۱			
	سارا	۲		۱												
زن زیادی	سیما	۴														
	صبا															
یکی از ما دو نفر	سارا		۱			۲	۱		۳		۱		۳			
	مانیا															
جمع	۵۳	۴۰	۳	۳	۱	۳	۲	۱	۱۹	۳	۳	۱	۷			
درصد	۱۰۰	۷۴.۴۷	۰.۶۶	۰.۶۶	۱.۸۸	۰.۶۶	۳.۷۷	۱.۸۸	۵۷.۵۸	۹.۰۹	۹.۰۹	۳.۰۳	۲۱.۲۱			

با توجه به داده های مندرج در جدول شماره ۳ در رابطه با شناخت جایگاه اجتماعی زنان از مهارت های فردی بیشترین فراوانی مربوط به مهارت زنان در زمینه "راندگی" می باشد که معادل با ۴۰ مرتبه و

کمترین فراوانی مربوط به مهارت زنان در زمینه " خیاطی و سرودن شعر " می باشد. در باره استفاده از محصولات فرهنگی بیشترین فراوانی استفاده از کتاب با ۱۹ مرتبه و کمترین فراوانی مربوط به استفاده از اینترنت با یک مورد می باشد.

بحث و نتیجه گیری

در دهه های اخیر، در اثر تغییرات فرهنگی - اجتماعی و به ویژه تحت تاثیر تحولات پدید آورنده در خانواده در شهرها، حضور زنان در عرصه های اجتماعی افزایش یافت. مهمترین تغییر که در این زمینه روی داده، افزایش سطح تحصیلات عالی در میان زنان بوده است. بعد از انقلاب اسلامی، با اسلامی شده دانشگاه ها حضور زنان ایرانی در دانشگاه ها بیشتر شد (رفعت جاه، ۱۳۸۷: ۴). در فیلم های تهمینه میلانی اکثریت قریب به اتفاق شخصیت های زن از تحصیلات بالایی برخوردار بودند (۸ نفر برابر با ۴۶ درصد نمونه آماری) و سه نفر دیگر به دلیل شرایط نامساعد خانوادگی و اجتماعی قادر به ادامه تحصیل نبودند بنابراین می توان نتیجه گرفت ایشان برای تحصیلات زنان در جامعه امروزی ارزش بالایی قائل هستند و آنرا عاملی برای پیشرفت زنان در جامعه می دانند. تحصیلات برای زنان در جامعه امروزی در پایگاه اجتماعی آنان موثر می باشد و باید به عنوان عامل مهمی در این زمینه تلقی گردد و امکان ادامه تحصیل برای زنان در جامعه فراهم گردد تا منجر به بهبود کیفیت زندگی شان شود و در ساخت فیلم ها هم این نکته در نظر گرفته شود. با توجه به این که کشور ما دارای نسل جوان می باشد این موضوع در فیلم های کارگردان برای انتخاب موضوعاتش بی تاثیر نبوده بیشترین شخصیت های زن در فیلم های تهمینه میلانی بین ۱۶ - ۳۰ سال هستند (۱۰ نفر برابر با ۵۵/۵۶ درصد) و این نکته می تواند نشانگر این موضوع باشد که کارگردان بیشتر به دغدغه های نسل جوان در فیلم هایش پرداخته و علاقمند به نشان دادن مسائل و مشکلات آنها می باشد. ۱۳ نفر از زنان فیلم تهمینه میلانی شاغل هستند و ۴ نفرشان با توجه به نتایج بدست آمده خانه دار میباشند. دو فیلم (دو زن و نیمه پنهان) در دوزمان روایت می شود اشتغال زنان هم در دو مقطع در نظر گرفته شده است. در واقع اشتغال برای زنان در جامعه امروزی در پایگاه اجتماعی آنان بسیار موثر می باشد و می تواند باعث افزایش استقلال و هویت اجتماعی زنان گردد لذا باید به عنوان عامل مهمی در این زمینه تلقی گردد و امکان اشتغال برای زنان در همه اصناف جامعه فراهم گردد و در ساخت فیلم ها هم به دغدغه های زنان شاغل توجه بیشتری نشان داده شود. بیشتر نمونه آماری، ۸ نفر برابر با ۵۳/۳۳ درصد درآمد بالایی دارند و بیانگر این نکته می باشد که کارگردان برای نشان دادن مشکلات این زنان وجه اقتصادی شان را پررنگ در نظر نگرفته و بیشتر خواهان این موضوع است که فارغ از دغدغه های اقتصادی به مسائل دیگرشان توجه نشان دهد. در واقع داشتن درآمد مکفی برای زنان در در پایگاه اجتماعی آنان بسیار موثر می باشد. از نظر محقق افراد زمانی مهارت های فردی را کسب می کنند که به

آنها فرصتی برای کشف استعدادهای درون شان داده شود تا با پرورش آن ها بتوانند قابلیت انجام کارهای گوناگون را کسب کنند در فیلم های مورد بررسی بیشترین فراوانی مربوط به مهارت رانندگی این زنان می باشد (با ۷۴ درصد نمونه آماری). هم چنین این زنان در زمینه های ورزش و زبان هم به کسب مهارت پرداخته اند بنابراین می توان نتیجه گرفت وجود این مهارت ها در زنان در جامعه امروزی در پایگاه اجتماعی آنان موثر می باشد و از میزان وابستگی آن ها به اطرافیان شان می کاهد و باید به عنوان عامل مهمی در این زمینه تلقی گردد و امکان کسب مهارت های گوناگون برای زنان در زمینه های مختلف در جامعه فراهم گردد. در دنیای امروز با توجه به مشغله های گوناگونی که افراد دارند از روابط اجتماعی بین اقوام کاسته شده و بیشتر این رابطه ها به سوی ارتباط با شبکه همسالان سوق داده شده است. نتایج به دست آمده از فیلم های مورد بررسی هم این مسئله را تاکید می کند و شبکه روابط اجتماعی بین دوستان با (۵۱ درصد) بیشترین فراوانی را در میان ارتباط های اجتماعی این زنان کسب کرده است و رتبه بعدی به دلیل اشتغال این زنان در اختیار تعاملات شان با همکارانشان می باشد در واقع می توان نتیجه گرفت داشتن شبکه روابط اجتماعی قوی مخصوصا با دوستان و همکاران برای زنان در جامعه امروزی در پایگاه اجتماعی شان موثر می باشد و در فیلم هایی هم که قرار است ساخته شود به مزایا و معایب این گونه ارتباطات پرداخته شود و می توان به این نکته هم اشاره کرد که عدم ارتباط قوی با اعضای خانواده می تواند چه پیامدهای نامطلوبی برای افراد و جامعه داشته باشد. نتایج به دست آمده در این پژوهش بیانگر این مطلب است که میزان خشونت های دریافت شده و اعمال شده در این فیلم ها بسیار بالاست در واقع خشونت در وجود شخصیت های فیلم نهادینه شده و در اکثر اوقات به صورت کلامی و روانی خود را نشان می دهد. بیشترین خشونت های دریافت شده کلامی می باشد با ۲۵۰ مورد. برای به دست آوردن دقیق انواع خشونت ها هر کدام جداگانه مورد بررسی قرار گرفت. در خشونت روانی تحقیر و تمسخر با ۶۵ درصد بیشترین میزان دریافت و اعمال خشونت را به خود اختصاص داده است. از سویی واکنش زنان در مقابل خشونت هم مورد بررسی قرار گرفت و نتایج به دست آمده نشان داد بیشترین واکنشی که این زنان در مقابل خشونت های اعمال شده بر آنها از خود بروز می دهند " فرار کردن " از آن موقعیت می باشد (با ۲۱ درصد). در واقع شاید بتوان گفت دلیل این عکس العمل ها در زنان به خاطر داشتن پایگاه اجتماعی شان مناسب در جامعه باشد یعنی اینکه زنان کمتر از گذشته دغدغه وابستگی به مردان را دارند در نظر داشتن این مسئله بسیار مهم است که چرا این خشونت ها در این سطح وسیع اعمال می گردد. این موضوع می تواند به دلیل شیوه نوین زندگی های خانوادگی باشد یا دلایل دیگری در آن دخیل است؟ بنابراین می توان نتیجه گرفت زنان در جامعه امروزی مانند گذشته در مقابل این خشونت ها سکوت نمی کنند بلکه دست به واکنش های گوناگونی می زنند و برای از دفاع از حقوق خود ابایی ندارند. زنان در فیلم های تهمینه میلانی به صورت تک بعدی عمل نمی کنند و بیشترشان در کنار وظایفی که به عنوان همسر و مادر

دارند در فعالیت های حرفه ای - سیاسی و اجتماعی هم مشارکت دارند. یافته های این قسمت با برچسبی که به عنوان فمینیست بر فیلم ساز زده شده مغایرت دارد چون فمینیست ها با کار خانگی بدون دستمزد مخالف هستند در حالی که بیشترین فعالیت زنان در این فیلم ها کار خانگی با ۴۴ مورد و فعالیت های تربیتی با فرزندان و رسیدگی به امور آنان بوده و انجام فعالیت های حرفه ای و سیاسی و اجتماعی در اولویت های بعدی قرار گرفته است، بنابراین می توان نتیجه گرفت برای داشتن پایگاه اجتماعی مناسب نیاز نیست که از انجام فعالیت های خانگی و فعالیت های تربیتی با فرزندان و رسیدگی به امور آنان سر باز زد بلکه در کنار فعالیت های حرفه ای و اجتماعی می توان به امور خانواده هم رسیدگی کرد و کارگردان این آثار به حفظ روابط خانوادگی اهمیت زیادی قائل است و نوع نگاهی که به زن دارد خارج از چهارچوب خانوادگی و انجام فعالیت های سنتی زنان نیست. به دلیل پیشرفت رسانه های جمعی و نفوذ تکنولوژی درون خانواده ها استفاده از محصولات فرهنگی برای به بروز رسانی اطلاعات و آگاهی از اتفاقات در جامعه و برقراری ارتباط موثر میان افراد بسیار مفید می باشد زنان در این فیلم ها نیز از این محصولات استفاده می کنند و بیشترین محصول مورد استفاده اشان در وهله اول کتاب است (۱۹ مورد برابر با ۵۷ درصد) که در نمونه های آماری مشاهده شده است، در واقع می توان نتیجه گرفت استفاده از محصولات فرهنگی برای زنان در جامعه امروزی در پایگاه اجتماعی آنان بسیار موثر می باشد زیرا زنان می توانند از طریق این محصولات آگاهی بیشتری از جامعه کسب کنند و باید به عنوان عامل مهمی در این زمینه تلقی گردد و استفاده بیشتر از این قبیل محصولات در جامعه امروزی سبب رشد فکری و شخصیتی افراد می گردد.

منابع

- اعزازی، شهلا (۱۳۸۹). جامعه شناسی خانواده با تاکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- اکبرلو، منوچهر. (۱۳۸۴). اقتباس ادبی برای سینمای کودک و نوجوان. تهران: بنیاد سینمایی فارابی.
- بخشنده زحمتی، سمیه (۱۳۸۸). بررسی پایگاه اجتماعی زنان شاهنامه. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی رودهن.
- دووینیو، ژان. (۱۳۹۰). جامعه شناسی هنر. ترجمه مهدی سبحانی. تهران: نشرمرکز.
- رفعت جاه، مریم. (۱۳۸۷). تاملی در هویت زن ایرانی. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران. چاپ اول.
- راوودراد، اعظم. (۱۳۸۲). سینما رسانه فراموش شده. فصل نامه رسانه.

- رنجبر ، توران.(۱۳۹۰). بررسی مضامین تساوی طلبانه جنسیتی در فیلم های تهمینه میلانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- سرخوش، سوسن .مرادی ، زهرا.(۱۳۸۸). تحلیل محتوای اجتماعی آثار مسعود کیمیایی و داریوش مهرجویی. فصل نامه پژوهش اجتماعی. دوره ۲ ، شماره ۲ : ۱۳۵ - ۱۶۳.
- کخ ، گرت (۱۳۷۶). جنبه های نظریه فمینیستی سینما. زن و سینما. سلسله پژوهش های نظری درباره مسائل زنان. ترجمه ی منیژه صالح پور، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- مزرعه، حمید. (۱۳۸۰). فرشته های سوخته. تهران: نشر ورجاوند.
- مظفری ، افسانه. نیک روح متین ، فرزانه..(۱۳۸۸). تحلیل محتوای فیلم «دو زن» به کارگردانی «تهمینه میلانی» با رویکرد به زن. فصلنامه پژوهش نامه علوم اجتماعی ، دوره ۳، شماره ۲ .
- مهدیزاده، سید محمد. معصومه اسمعیلی..(۱۳۹۱). نشانه شناختی تصویر زن در سینمای حاتمی کیا. فصلنامه زن در فرهنگ و هنر. دوره ۴ شماره ۲
- مهرداد، هرمز (۱۳۸۸). مقدمه ای بر نظریات و مفاهیم ارتباط جمعی. تهران: موسسه فرهنگی - پژوهشی فاران. چاپ دوم.

- Agarwal. Ruchi..(2014). **Changing Roles of Women in Indian Cinema** Mahidol University International College Nakorn Pathom, Thailand Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts Vol.14(2) : 117-132
- Nicole Murphy. Jocelyn(2015). **The role of women in film: Supporting the men An analysis of how culture influences the changing discourse on gender representations in film** University of Arkansas. Journalism Undergraduate Honors Theses Journalism University of Arkansas, Fayetteville

Abstract

Cinema is a distinguished art of twentieth century, and it is as a relatively new medium that is remembered as the seventh art, and at the same time it is a medium to sent same message to a lot of people. The purpose of this research was to identify the social position of women in Tahmineh Milani's works. The research method was a qualitative one in terms of direction, it was a library and field one in terms of implementation. The study population included all Tahmine Milani's works out of which seven films titled Two Women(1999), Hidden Half(2001), Fifth Reaction(2003), Surplus Women(2005), Ceasefire(2006), Avenge(2009), One of The Two of Us(2011) were selected by data-driven sampling method. The research tools were taking notes and interview and collected data were quantified and analyzed through content analysis. The results of this study demonstrated that women have a high rank in terms of income, education, using cultural products, acquisition interpersonal skills. And they have a strong social network and they do not be silent against violence and they react differently.

Key words: social position, women